Број 45 У Новом Саду, у уторак 22. фебруара 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца јадаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

У добри час!

Николај II. цар и самодржац свију Руса — проговорио је, и сви прави и искрени пријатељи слободе у свету поздравили су одушевљено његову поруку свом народу. Огромном словенском државом, православном Русијом, која захвата шести део целога света, разлеже се радост: цар је издао указ, којим обећава народу уставност! Цар наговештава да ће позвати све сталеже, и изабране најбоље и најврсније заступнике свога народа, да се с њим договоре и посаветују, како од сада да се управља државом. По томе ће цар да преломи са застарелим законима и обичајима, поделиће с народом законодавну власт, њему препустити да сам о својој судбини води бригу, и то ће бити најлепши дар народу, најлепша руска тековина на освитку двадесетога века! И у Русији зора пуца и тамо је век напретка, век, који крши и ломи са старудијама... а нова зора, која се указује, то је прави, истински претеча светломе дану, што ће данас-сутра да разастре светле и топле зраке слободе, по томе огромном царству!

И до сада је било у европској Русији (осим Пољске, балтичких провинција и још неких губернија) — нешто налик на уставност: поједине губерније имале су своја „земства“. Та земства су уређена са својом сопственом самоуправом, бринула су се о путовима, трговини и у опште о развоју и побољшању привреде, бринула су се о школама, о развоју општинског самоуправног живота. У та земства су бирани заступници, па и сељаци, али су њихови закључци зависили од потврде министра унутрашњих послова. **Њихове скупштине су сазиване годишње једаред и дотле су биле на окупу, док нису посвршавале своје послове.** То је установа Александра II.; општинске самоуправе су остале из најстаријих времена, а остале покрајине, где нису уведена земства, задржале су оне повластице, које су се затекле кад је Русија те покрајине освојила (у колико јој повластице нису сметале).

Осим тога има и одељених племићских скупштина на челу са својим племићским маршалом. И оне су имале управу над „дворјанским“ (племићским) банкама, а нарочити задатак им је био, да чувају интересе племства. И то су били први почетци уставности у Русији.

Данас је наука у Русији на великом ступњу развића, а наука и у Русији као и у другом свету, даје народу у руке ново оружје у борби за опстанак — просвету, и тим новим оружјем, као и сви други народи, крче и Руси себи пут у слободу! Данас, кад се води најкрвавији рат на свету што га је игда било, показује у њему Русија своју огромну снагу; уставност ће ту снагу још већма подићи и кад се сврши а изведе начисто, онда ће почети ново доба: под заштитом слободе, братства и једнакости развиће се тек и моћи боље употребити ново стање, које ће се створити тамо, на Далеком Истоку, јер ће Русија и изнутра бити много силнија и моћнија!...

Убиства бугарских чета.

Из Кратова јављају, да тамошњи бугарашки комитет непрекидно врши мучка убиства над Србима. Пре десетак дана вођа једне бугарске чете домамио је у село Бели (кочанска каза) угледног Србина Настаса и кмета из Кратова па их је на најгровнији начин убио а мртва тела бацио им у једну јаругу. Наш свет још није дошао к себи од ових гровота, али надође нешто још страшније. Извршена су још четири убиства и то на сред друма. То је било овако: Данило Илић из села Туларева, Манасије из села Живаљева, Ђорђе Домајет и Давитков син из села Железника носили су из Куманова брашно за царску (турску) војску. Чим су сишли у долину пред Куманово, опколе их разузадани бугарски разбојници и на грозан их начин убију, опљачкају их и побегну. Неки из ове бугарашке чете после су се још хвалили, да су ове Србе ту на путу побили за то, да им докажу, да ће од сада свугде гонити Србе и на дому и на путу! А гоне их, веле, за то, да их присиле да се побугаре и да пређу под црквену власт бугарског егзарха Јосифа, а да напусте патријаршију. Народ српски у овим српским крајевима преживљује тешке дане. Једно је само извесно: овако се дуго неће моћи сносити.

Руско-јапански рат.

Од неколико дана бије се крвав бој на манџурском бојишту и борба се све више распаљује. Борба траје дуж целог фронта а нарочито је огорчена и жестока на западном крилу. Ту предводе Јапанце Оку и Ноги. За војску Ногијеву јављено је било већ пре три дана да је продрла до Салинпуа, који лежи западно од Мукдена, удаљен од њега само на осамнаест километара. И јављено је, како је ту наишла на јак отпор руски и како је заплетена у велику борбу. Од то доба нема о њему ни речи. Само један брзојав, који је стигао данас наводи како су у Мукден стигли заробљени јапански бегунци из војске Ногијеве. Нису могли ни да стоје, већ су пали доле и лежали као мртви Толико їих је њихов заповедник Ноги изнурио брзим маршевима. Војска Ногијева налази се дакле између река Хуна и Лиао. И где је стигла тамо је запала, те не може напред.

За војску Окусову навело се било, како се пробобила кроз руску убојну линијују, тиме довела руско западно о крило, које се бори против Ногијева у велику опасност, ал још и у већу опасност да је довела руски центрум. Најновија вест из Мукдена побија то и како признаје војски Окуовој некки успех у толико, што је посела Сугуђапу и Ланшаупу (сигурно Линшипу). У том брзојајаву из Мукдена још се наводи, како су за то одбијена тринаест крвава напада јапанска на Путилов вис и како су ови претрпели ужасне губитке. Досадањи извештаји Куропаткинови наводе, како су одбијени многи очајни напади јапански и то махом уз ужасне губитке јапанске. Из његових се извештаја уједно види, да су Јапанци на источном крилу зло прошли и да се борбе данас воде много даље од Мукдена а ближе Љаојану, но што је у почетку овде било. Доказ да су ту Јапанци бачени натраг. Куропаткин у својим извештајима износи, како су на некојим местима били руски губитци врло тешки. Из тог се даје извести, колики су тек јапански губитци морали бити, кад они нападају и јуришају а Руси се бране иза утврђених положаја.

Енглеска и чивутска штампа данас више не ликују, већ су врло забринути за своје пријатеље Јапанце. Лупају главу о том, зашто се обазриви и ладни Куропаткин није до сад повукао, кад је то могао лепо учинити Питају се даље, да ли Куропаткин хоће прво да из својих заклоњених положаја нанесе Јапанцима, који нападају, што ужаснијих губитака, па онда да се повуче. И признају како је утврђено, да онај који напада, далеко више претрпљује губитака од оног који се брани, Но теше се тиме да ако то Куропаткин мисли, он може да пропусти згодно време кад треба да се повуче и тако да страда. Уједно држе да је Куропаткин то згодно време већ пропустио. Н. одмах после те утехе извирује из њих друга бојазан. Да није можда тај ладни обазриви Куропаткин решио доиста, да ту остане и извојује одлучан бој, рачунајући, да ће се о његова утврђења и његове војнике одбити напад јапански. И кад ови узимају ужасних губитака, онда да пређе сам у напад. Ту се побојавају за Ојаму и већ му сазетују, да не пренагљује, те ако је видео, да неће моћи пробити руски бедем, а он нек се повуче што пре у своја утврђења, да не претрпи таке ужасне губитке који би изазвали напад руски и његову пропаст.

Баш кад се боје овај крвави бој у Манџурији из Шангхаја стиже врло занимљива вест. — Вели, како у Јапану стварају пету војску, која ће бројати 180.000 људи. Један део њен ће ићи против Владивостока, други ће се употребити да заобиђе руско лево крило. — Ако тек ова војка треба да дође да заобилази, онда ће Ојами врло лепо ићи и онда боље да је њу сачекао, па тек онда отпочео напад. Још се у тој вести вели, како се у Јапану ствара резерва, да брани јапанску земљу. Ова војска изгледа доиста као потпуно излишна. Јер кад Руси у Манџурији и Кореји потуку јапанској војсци све што је најбоље и остатке њене натерају на море, те пођу и у Јапан, онда је овај већ свршио и тада му неће помоћи ни та резерва.

Из свију досадањих извештаја једно изгледа јасно, да Куропаткин није нигде био изненађен већ спреман за свако изненађење и да се води крвава борба, која је до сад и Русима нанела великих губитака, али Јапанцима несравњено веће — управо ужасне губитке.

Седница саборског одбора.

Саборски одбор састаће се у редовно своје заседање 7. (20.) марта ове године.

Помоћ земљораднику.

Краљевско угарско министарство привреде издало је окружницу, којом обавешћује свет, да је вољно уступити кромпир за семе по 5 круна и 50 потура од 100 килокрама, али само у том случају, ако се поручи пун вагон (100 центи). Министарство то чини зато, што је прошла година била сува и на много места омахнула земљорадника. Поруџбине се плаћају на железничкој станици кад стигну (Nachnahme). Наше земљорадничке задруге треба да се побрину да се за времена јаве, а ако се не нађе у једном месту доста поручилаца, може их бити и из више места. Трошкови око подвоза се не плаћају. Поруџбине треба слати на: „Magyar királyi földmüvelőségi miniszterium, Budapest“, до 2. (15.) марта о. г.

Арнаути против — аустријског продирања.

У Бриселу (Белгији) излази арбанашки лист „Скиптарија“ (Албанија, Арнаутска), који заступа арнаутске интересе. Тај лист јако напада Аустрију, због ровења по Арнаутлуку и тежње за продирањем на исток

Зима у Ст. Србији.

Пишу нам из Сјенице: Месеци децембар и јануар прохујаше у скроз непогодном времену, да се дуго и за много спомињу. Јаке олује, мећаве и мразеви без разлике сваког дана! Сјеница и околина својим оголелим пољима и брдима претворена је у снег и у лед. Нигде заклона, нигде стрма, ни грма, нигде природиног милосрђа. И сад, 1. о. м. снег засипа проворе и затрпава све пролазе око вграде. А на пољу ока отворити неда. Марица, супруга Миливоја Кањевца из села Ступа, путујући 30. п. р. из Брњице кући својој, где је била код

своје ћерке, на путу је стигне велика олуја и мећава, погреши правац пута и завршла. Дуго је тумарала и борила се са олујом, док је најзад савлада. Сутра дан нашли су је полумртву на гробљу села Рапсоганча. Чим су је донели у кућу, одмах је испустила душу. Имаће још оваквих случајева. Саобраћај је престао, дрва за огрев нема, људи се греју рушећи ограде од кућа, појављује се и глад, јер ни брашна нема довољно. На путу су многим путницима премрзле руке и ноге. А шта да рекнем за школе? У сусрет свима сметњама правилног школског рада, у којима наше школе обилују и које су већ у практику ушле, дакле, у сусрет њима притрчала је сада и природа, те обуставља рад у школама и спречава успех школској омладини.

Краљ пијаница

Пре годину дана умро је у Санит-Онену краљ пијаница у 69. години свога живота. Краљевску своју част није дуго обављао: тек неколико месеци пред смрт прогласише га на сабору мокра браћа својим краљем. Имао је пристојне дходке, од којих је 99 постотака улагао за своје грло. Становао је у бедној изби у којој се цело покућство састојало из једне сламњаче и троножне столице. Трошити новац макар на што друго, осим на пиће, било је за њега сувишно и луксус. Био је поносан што је могао много подносити, те се често хвалио, да се не сећа, да је икада ишао кући трезан, одкако је понарасао. Најмања његова мера на на дан бијаше 50 чаша; при том је врло мало јео, А то му је пријало, јер у целот свом животу није знао за болест. Био је здрав све до конца живота свога, пијан је заспао и испустио душу. Лечници констатовали, да је смрт уследила од силнога пића. Кад је славио 60-годишњицу свога живота, исказаше му почаст целе корпорације мокре браће. Тога дана чекао јубиларца велики задатак: имао је да попије велики квантум пића, да га прогласе другови његови у вину — својим краљем. А он је потпуно задовољио захтев — мокра браћа поклонише му се као своме краљу, а слава његова ширила се од крчме до крчме по целој Француској.

Најбогатији човек у Америци

У једном лондонском хотелу станује у последње време један млади Американац, који би својим имањем могао да направи хиљаду људи милионарима. То је једини син чувеног американског Рокфелера, који се некад, као млад човек није стидео да копа кромпире и да везује вреће те на тај начин да зарађује неколико круна дневно. Његово имање има већу вредност, него све злато, које је до сада извађено из трансвалских златних рудника. Његово имање, претворено у злато, не могу понети ни сто најјачих људи на леђима.

Кад је млади Рокфелер пре 29 година угледао свет, износило је имање његовог оца 12 и по милиона долара; данас после 29 година постало је то имање 400 пута веће дакле преко 500,000.000 долара.

И поред тог грдног имања, стари Рокфелер је образовао свог сина врло просто и од раног детињства га навикао на рад и штедњу. Одмах по свршеној школи, дао га је отац у једну страну радњу, где је као и сваки други чиновник за малу плату по цео дан радио. И дан данас устаје овај милијардер врло рано, ради много, не пуши и не пије.

Забаву с игранком,

приређује певачко друштво у Госпођинци на беле покладе 27. фебруара (12 марта) 1905. год. у школи Андрије Тота под управом свога хоровође, Секуле Попова, у корист друштвеној благајни. Почетак тачно у 8 часова у вече. I. део: концерат с лепим и одабраним програмом; II. део: Игранка.

Прст са ноге пренет на руку.

Професор хирургије у Лајпцигу, Пирш, у своје време начинио је ужасну сензацију, кад је нашао, како да се с једног дела тела човечијег пренесе кожа на друго место од тела, па да зарасте. Велику је сензацију начинило и то, кад је начињен први вештачки нос (опет пренашањем коже), као и сви најновији проналасци модерне медицинске науке. Али свет се изненадио, и кад је професор Николадони пренео други прст са десне ноге и на десној руци начинио палац једном детету. Сад јављају из Беча, да је професор Ајзелберг ових дана представио у лекарском друштву једног свог бившег болесника, коме је начинио од другог прста с ноге велики (средњи) прст на руци.

Увек трговац.

У једном купатилу умре неки странац, али се већ био спријатељио са три друга човека и начини тестаменат, а њих тројицу одреди за извршиоце али само под условом, да му сваки од њих мора метути по 100 франака у сандук. Дође први и мете пет наполеона, дође други и мете банку, дође трећи, покупи наполеоне и банку па мете вексли у сандук. — Први је био Француз, други Енглез а трећи — Чивут.

Накит и новац у хлебу.

Неком фабриканту у Сарајеву украдена је овећа свота новаца и неки скупи накити. Како је крађа изведена, посумњало се, да је то морао учинити лопов који је у кући добро познат. И збиља је ухваћена и претресена служавка која је била већ отишла из службе. Код ње је нађен новац, а у једном хлебу, што га је била спремила нађено је још новаца и сви накити. Она је умесила била те ствари у тесто и испекла, да им заметне траг!

Време.

Према телеграфском извештају од 21. фебруара, може се очекивати променљиво, поладније време, а на многим местима и киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. фебруара ноћу.

Руско-јапански рат.

Токио. Куропаткин не сме ни један тренутак оклевати да напусти Мукден, ако неће да тамо буде затворен. Ојама је извео свој план да опколи Мукден, који се више не може држати. (Ова јапанска вест не слаже се ни најмање са доњом вести из Мукдена.

Петроград. Досада су одбијени сви нападаји јапански. У центруму Јапанци су продрли до Шахапуа. Јапанци су у последњим бојевима изгубили 15 хиљада људи. Заробљено је 100 Јапанаца. Јапанци се концентришу против Мадиапуа.

Трговина.

НОВИ САД, 21. фебруара 1905.

Пшеница прва 19 к. 20 п. до — к. — п.
Пшеница средња 18 к. 80 п. до 19 к. — п.
Пшеница лака 18 к. 20 п. до 18 к. 40 п
Наполица к — п. до — к. — п.
Јечам 14 к. 40 п. до 14 к. 60 п.
Зоб 14 к. — п. до — к. — п.
Кукуруз стари 14 к. 60 п. до 15 к. — п.
Кукуруз нови — к. — п. до — к. — п.
Маст 128 к. — п. до — к. — п.
Сланина 128 к. — п. до — к. — п.
Сланина паљена 128 к. — п. до — к — п.
Свињи угојени тешки 88 до 90 п.
Свињи средњи . . 84 до 86 п.
Свињи лаки . . . 76 до 82 п.

живе мере.

Теоци 60 п. до 68 пот. по кили
Јагањци 68 кр. до 80 кр. по кили
Овци — кр. до — кр. по пару.

*

БУДИМПЕШТА, 21. фебруар. (Брзојавни извештај.)

Цене непромењене.

Готова роба.

Раж прве каквоће 15 кр. 25 пот. до 15 кр. 65 пот.
Раж средње каквоће 15 кр. 15 п. до 15 кр. 30 п.
Јечам за храну 14 кр. 50 пот, до 14 кр 90 пот.
Јечам за кување пива 14 кр. 25 пот. до 14 кр 50 пот.
Зоб прве каквоће 14 кр. 60 пот. до 15 кр. — пот.
Зоб средње каквоће 14 кр. 40 пот. до 14 кр 60 пот.
Кукуруз домаћи 15 кр. 85 пот. до 16 кр. 15 пот..

Термини.

Жито за април 19 кр. 90 пот. до 19 кр. 92 пот.
Жито за октобар 17 кр. 30 п. до 17 38 кр. пот.
Жито за мај 19 кр. 68 п. до 19 кр. 70 п.
Раж за април 15 кр. 74 пот. до 15 кр. 76 пот.
Раж за октобар 14 кр. — п. до 14 кр. 02 пот.
Кукуруз за мај 15 кр. 32 пот. до 15 кр. 34 пот.
Кукуруз за јули 15 кр. 24 пот. до 15 кр. 26 п.
Репица за август 23 кр. 60 п. до 23 кр. 80 пот. Све од 100 клг.

Течај новца.

Наполеон (20 франака) 19 кр. 05 пот
20 марака (у злату) 23 кр. 48 пот.

ЛИСТАК.

Правим путем.

Новела (из савремена живота)

(у два дијела)

од **А. Н. Красницкога**

с рускога превео: Н. Р.

(Наставак.)

XIV.

Пожар.

Кад је тамо дошао, већ бјеху двије куће у пламену. Ко је видио пожар у нашим селима, тај само може преставити, како је велика несрећа за Русију у опште „црвени пјетао“. Запали се једна кућа, изгори читаво село Грађа — особито у старим великоруским гувернијама — само је дрво и слама; куће су тако рећи једна на другој, као да у неизмјерној просторији наше отаџбине домаћини морају да штеде сваки тричави педаљ земље. Запалили се једна зграда, чим се само помоли пламен, он одма лиже другу па се и ова запали, па онда даље хвата трећу, четврту и т. д. При најмањем вјетру пламени врхови лете на све стране, носећи собом свуда ужас и пропаст.

У већини руских села нема ни средстава никаквих за борбу против пожарне несреће. Шта помаже ту, ако се сељаци разреде, ко ће ићи са сикиром, ко са каблом, ко са љествама кад често нема ни онога, што је за гашење пожара најнужније, особито за вријеме суше, кад нема воде. Но није ни то доста, долетети к пожару с каблом, сикиром и љествама; треба ту и вјештине, знати се борити против ватренога елемента. А гђе је та? Јадно стоји и не зна да се помогне у том случају, не само већина вар ши, села и заселака, него и сами градови. Зар не бјеше случајева, гђе су изгорели читави градови? А кад градови могу да изгору, шта да се каже за вароши, села? Коготајевка није имала најбољега услова против пожара. Овђе су дабогме више него у ком другом мјесту имали право грађанства три руска јунака: „срећко“, „небојша“ и „како било да било“.

Коготајевци су особито били небриге и за то, јер и стари њихови нијесу запамтили, да би по Коготајевци „црвени пијетао“ шетао“; па ипак ето несрећа се догодила!

Уз пут дознаде отац Коста за неке појединости, како се ватра породила.

Бјеше недјеља, за то је све село — па и сама дјеца — било пијано.

Ово бјеше већ доста да се несрећа лако догоди. Но овај пут бјеше томе други узрок. У Коготајевци живила су два брата, Симо и Андрија Кожуховићи, један другом заклети душмани; нијесу могли један другог да трпе, ма да бјеху подијељени и нијесу имали више шта да дијеле.

Те недјеље обадвојица се јако опили. Три пута су се почупали, да су их једва мало тријезније комшије раставили. И браћа бјеху комшије. — Сви су чули, кад су се свађали, како је један другом грозио. Кад се свађа утишала на једном засвијетли једна кућа, а на брзо друга и пламен се показа!

— Ничије друго него Симино дјело! — казаше попи. — Виђелисмо, како је у шуму умакнуо.

— Какве несреће, да брат на брата руку меће! — горко уздахну попо.

— Каква су они браћа?... Гори су од вукова... Добиће већ Симо своје, кад је своје прсте ту уплео!

— Оче, донесите иконе, закрича неколико чланова, кад је отац Коста дошао на мјесто пожара; — можда се „неопаљива купина“ за нас заузме.

А обе запаљене куће заваћене браће нико и не помишљаше више да гаси. Њих као да су предали власти огња. Па и није се могло с њима ништа ништа да учини; није било никако могуће спасти их. Чула се треска и ломњава дасака и брвана на суседним зградама. Кад је несрећа дошла, онда су и дошли мало к себи те су почели да праве интервале. Жене су очајно кукале, бацајући наоље ствари; а и полу отријежњени сељаци очајно су се борили; но мало ко је знао, шта ради; сви су летали амо тамо као мува без главе.

(Наставиће се.)

Изашла је из штампе књига:

„На преломy“

Написао Јаша Томић.

На 16 великих страна.

Цена 4 потуре.

Иста књига на мађарском језику:

„Döntés előtt“

ЗА МОЈУ

ПАПУЧАРСКУ РАДЊУ

тражим једног доброг помоћника, који је добар радник; плаћам од пара 14 новчића, или недељно 2 фор. 50 новч од 7 пари. Радник мора бити сасвим добар, који добро ради на штекле и са шапслама. Ступити може одмах. Понуде нека се обрате на

Срету Ђамбића,

I. 167 2 - 2 Брод на Сави (Славонија.)

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.